

УДК 159.9

В.В. Вишньовський, к.психол.н., доцент; Т.А. Люштей

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна)

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТРУДОВОГО КОЛЕКТИВУ

V.V. Vyshnovskiy Ph.D, Assoc. Prof.; T.A. Lushtei

INFLUENCE OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL ADAPTATION OF THE PERSONALITY ON THE EFFICIENCY OF WORK TEAM ACTIVITIES

У сучасному світі, який характеризується стрімкими змінами у сфері економіки, технологій і соціальних відносин, питання адаптації працівників до умов трудової діяльності набуває особливої значущості. Ефективність діяльності трудового колективу залежить не лише від професійної компетентності його членів, а й від їх здатності взаємодіяти, приймати спільні рішення та працювати в умовах співпраці. Соціально-психологічна адаптація (СПА) є не тільки індивідуальним процесом, а й вагомим фактором, що впливає на продуктивність, мотивацію та згуртованість трудового колективу.

Проблематика соціально-психологічної адаптації особистості та її впливу на трудовий колектив привертала увагу багатьох українських науковців, особливо в галузі психології праці, соціальної психології та управління персоналом. Так Семенов О.О. досліджував психосоціальну адаптацію особистості в організаціях, зокрема адаптацію молодих фахівців; Карамушка Л.М. досліджувала психологічний клімат у колективі, стресостійкість та адаптацію до умов праці; Максименко С.Д. досліджував адаптацію особистості в соціальному середовищі; Боднар С.В. займався дослідженням корпоративної культури, міжособистісної взаємодії у трудових колективах; Журавльов О.В. займався вивченням конфліктології, соціальної адаптації та вирішення конфліктів у трудових колективах; Гуменюк І.В. – психологія управління, особливості адаптації працівників до нових умов праці; Костюк Г.С. вивчав розвиток і становлення особистості в умовах професійної діяльності; Яценко Т.С. досліджувала групову динаміку, рольові взаємодії в колективі, соціальну адаптацію; Романюк І.М. свої дослідження проводив в галузі організаційної психології, адаптації персоналу в умовах кризових змін; Павленко А.В. вивчав мотивацію та її вплив на адаптацію працівників.

Соціально-психологічна адаптація – це процес, у ході якого особистість інтегрується в соціальне середовище, пристосовуючи свої психічні та соціальні характеристики до вимог цього середовища. Адаптація включає в себе як індивідуальні, так і групові аспекти, що впливають на взаємодію між членами колективу [3].

Науковці виділяють декілька етапів соціально-психологічної адаптації: 1. Початковий етап (виникнення стресу через нові умови. У цей період особа може відчувати тривогу, невпевненість і страх перед невідомим); 2. Середній етап (визначення стратегій адаптації та формування нових соціальних зв'язків. Людина починає шукати підтримку серед колег, формуються нові комунікаційні канали); 3. Завершальний етап (успішна інтеграція в колектив. На цьому етапі особистість почувається комфортно в новому середовищі, що позитивно впливає на її продуктивність) [4].

Загалом вплив адаптації особистості на ефективність трудового колективу можна розглядати з двох аспектів, позитивного та негативного. Зокрема, до позитивних аспектів можемо віднести підвищення продуктивності (адаптовані працівники краще виконують

свої обов'язки, оскільки розуміють свої ролі та завдання); зменшення конфліктів (висока адаптація сприяє покращенню комунікації та зменшенню напруженості, що знижує ймовірність виникнення конфліктів); зростання морального духу (адаптовані особистості мають вищий рівень задоволеності роботою, що позитивно впливає на загальну атмосферу в колективі). До негативних аспектів можемо віднести відсутність адаптації (може призвести до стресу, вигорання та зниження продуктивності. Працівники, які не можуть адаптуватися, часто відчують емоційне виснаження); конфлікти в колективі (невміння адаптуватися може викликати напруженість між членами команди, що призводить до погіршення стосунків і зниження ефективності роботи) [1].

Також науковці виділяють низку факторів які впливають на соціально-психологічну адаптацію особистості до колективу. Всі ці фактори поділяють на дві великі групи індивідуальні фактори та групові фактори. До індивідуальних факторів відносять особистісні риси (екстраверсія, відкритість до досвіду, стресостійкість. Ці характеристики визначають, наскільки легко особа може пристосуватися до нових умов); попередній досвід (досвід роботи в колективі, соціальна підтримка. Люди, які мають позитивний досвід адаптації в минулому, зазвичай легше справляються з новими викликами). А до групових факторів відносять психологічний клімат у колективі (дружня атмосфера сприяє кращій адаптації. Якщо в колективі панує довіра і підтримка, нові члени команди швидше інтегруються); лідерство (стиль керівництва впливає на адаптаційні процеси. Лідери, які підтримують відкриту комунікацію і створюють умови для розвитку, сприяють кращій адаптації працівників) [2; 6].

Провівши ретельний аналіз наукових розробок з даної проблеми можна запропонувати методи покращення соціально-психологічної адаптації особистості в колективі. Дуже ефективним є використання тренінгів та семінарів: організація тренінгів для розвитку комунікативних навичок і командної роботи. Це дозволяє працівникам краще розуміти одне одного та покращує взаємодію в колективі. Не менш ефективним методом є психологічна підтримка: надання психологічної допомоги для працівників, які стикаються з труднощами адаптації. Це може включати індивідуальні консультації або групові сесії. Ще один метод це створення позитивного клімату: формування довірчих відносин у колективі через командні заходи та активності. Спільні заходи допомагають зміцнити зв'язки між працівниками та підвищити їхню задоволеність роботою. А також впровадження менторства: створення системи менторства, де досвідчені працівники допомагають новачкам адаптуватися до нових умов. Це сприяє швидшій інтеграції нових членів команди[5].

Висновок. Соціально-психологічна адаптація особистості є ключовим фактором, що впливає на ефективність діяльності трудового колективу. Розуміння процесів адаптації та впровадження стратегій для їх покращення можуть суттєво підвищити продуктивність і зменшити конфлікти в команді. Важливо, щоб організації приділяли увагу адаптаційним процесам, оскільки це безпосередньо впливає на їх успішність.

Література

1. Березанська Л.П. Соціально-психологічна адаптація особистості в професійній діяльності. Київ: Наука. 2018. 198 с.
2. Павленко А.В. Мотиваційні аспекти адаптації працівників. Вінниця: Нова книга. 2018. 164 с.
3. Романюк І.М. Психологічна адаптація персоналу в умовах організаційних змін. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2019. 144 с.
4. Сидоренко О. Адаптація особистості в умовах змін. Львів: Видавництво «Літера». 2020. С. 12-25
5. Ткаченко І. Психологія команди: теорія та практика. Харків: Видавництво «Фоліо». 2021. С. 78-90.
6. Шевченко М. Соціально-психологічні аспекти управління персоналом. Одеса: Видавництво «Астролябія». 2019. С. 33-50.